

DEBATT OM REGJERINGSERKLÆRING

Stortinget, 14. mai 1986

President

Arbeiderpartiet har som den største gruppen i Stortinget påtatt seg regjeringsansvaret. Regjeringen går til oppgaven med vilje til å gå løs på de store utfordringene og i erkjennelsen av at den ikke alene har et flertall bak seg i Stortinget.

Valget i fjor høst ble en seier for andre verdier og mål enn de som hadde vært retningsgivende for borgerlige politikk gjennom fire år. Likevel ga valgresultatet fortsatt borgerlig flertall i Stortinget. Tre-parti regjeringen valgt å fortsette på dette grunnlag ved å regne med støtte fra det fjerde borgerlige partiet, Fremskrittspartiet. Dette skjedde uten at det parlamentariske grunnlaget for Regjeringen i den nye situasjonen ble avklart på borgerlig side.

Dette danner bakgrunnen for den ustabile parlamentariske situasjonen utover høsten og vinteren. Når Regjeringen ikke var villig til å samarbeide verken med sitt borgerlige støtteparti eller med opposisjonen i forbindelse med innstrammingsiltakene, og i stedet valgte å møte Stortinget med et kabinettsspørsmål, kunne det bare ende slik det gjorde.

Arbeiderpartiet har påtatt seg regjeringsansvaret i en meget vanskelig situasjon for landet. Utenriksøkonomien er sterkt svekket, det var underskudd allerede i siste kvartal 1985. Konkurranssevnen er blitt sterkt redusert så å si uavbrutt gjennom 80-årene. Den vekst i det private forbruket som ble sluppet løs i 1985 har ført til et for høyt forbruksnivå. Fallet i oljeprisene forsterket så problemene på en dramatisk måte.

I den økonomiske krisesituasjon landet nå er i, har Regjeringen fulgt rådet fra Norges Bank om straks å skrive ned den norske kronen. Dette vil raskt bli fulgt opp av nødvendige innstramminger i den økonomiske politikken, som tilsvarer 5-6 milliarder på årsbasis og av en tilstramming av kredittpolitikken.

Hva er så alternativene til denne linjen?

Alternativet ville i hvertfall ikke ha vært - slik noen syntes å gi inntrykk av - at hvis vi hadde økt bensinavgiftene kunne vi la tingene skure og gå fram til neste budsjett. En slik linje ville bare ført oss ut i enda større problemer. Valutareservene ville blitt ytterligere tappet, vi ville ikke makte å gjenvinne vår økonomiske handlefrihet og det ville bli nødvendig med enda større devalueringer og tilstramminger. Og ikke minst: faren for økende arbeidsledighet ville ha vært enda større.

Alternativet til devalueringen var i virkeligheten en tilstramming av langt større omfang enn det som nå er nødvendig. Det ville vært tale om store nedskjæringer med økt arbeidsledighet og et svekket velferdssamfunn som en uungåelig følge.

Den tilstramming Regjeringen om kort tid vil fremme forslag om, er helt nødvendig. Den vil bli utformet slik at de som har best økonomi må bære de største byrdene og at de som de siste årene har hatt muligheter for raske spekulasjonsgevinster må yte mer til fellesskapet. Det er ikke til å unngå at skatteinntektene til staten nå må økes og at det må hentes inn større inntekter fra aksjeomsetningen.

Regjeringen vil arbeide med utformingen av tiltakene utfra en forventning at det er et flertall i Stortinget som vil stille seg bak en mer rettferdig fordelingspolitikk. Vi er nå i en krisesituasjon der omfattende tiltak er nødvendige. Da er det også mer nødvendig enn før at de ekstra byrdene blir fordelt på en sosialt rettferdig måte.

Fra borgerlig hold er det gjort et nummer av at regjeringserklæringen ikke gjentar de kostnadskreven- de reformer som Arbeiderpartiet la inn i sitt alternativ til Langtidsprogrammet og som vi førte valgkampen på.

På det økonomiske området er det to avgjørende forutsetninger som er endret, og som Arbeiderpartiet ikke kan ha noe ansvar for. Med den beskrivelse av den økonomiske situasjon og utsiktene som lå til grunn for regjering Willochs Langtidsprogram var det i virkeligheten rom for betydelige reformer dersom vi førte en fornuftlig fordelingspolitikk. Situasjonen nå er at en betydelig del av disse midlene allerede er brukt, ikke til å løse sosiale og høyt prioriterte fellesoppgaver, men til et altfor høyt privat forbruk. I år ligger forbruket 10 milliarder høyere enn det som var regjering Willochs forutsetning i Langtidsprogrammet. Vi kan ikke bruke på nytt til fellesoppgaver de midler som under regjeringen Willoch allerede er blitt brukt til å øke det private forbruk.

Den nye og alvorlige situasjonen med oljeprisene er en faktor som alle må ta hensyn til. Ingen partier kan følge sine opplegg fra våren 1985. Hvis de lave prisene varer ved, står vi i en situasjon som er helt forskjellig fra den som lå til grunn både for Arbeiderpartiet og de borgerlige partienes programmer. Da er det i hvertfall ikke grunnlag for de skattelettelse som Høyre hele tiden har gitt inntrykk av ville komme.

Når vi nå trenger å ta et krafttak for å bringe norsk økonomi på fote igjen vil Regjeringen satse på å gjenoppbygge tillitsforholdet mellom de store grupper av arbeidstakere og myndighetene. Det er bare igjennom et slikt tillitsforhold at vi kan trekke i lag.

En politikk som skal fremme moderasjon og samfunns- ansvar forutsetter en rettferdig fordeling.

Høyre og Arbeidsgiverforeningen har talt for døde ører med sine krav om moderasjon. Angrepene på lavtlønnsordningene og en generell tendens til økte forskjeller har bidratt til en slik situasjon. For hvem vil vise ansvar når andre skaffer seg store fordeler. Det ser dessverre ut til at den nominelle økning i lønningene i år blir større enn det som er forsvarlig.

Den uro vi har opplevd foran årets lønnsoppgjør kan føres tilbake til folks reaksjon mot et lite mindretall som har vist lite samfunnsansvar. Jeg forstår de sterke reaksjoner som er kommet og som ble kraftig forsterket i Lock-outen. Regjeringen vil med sin fordelingspolitikk forsøke å bygge bro over de motsetninger som de senere års utvikling mot større forskjeller har skapt.

Det er behov for reformer som leder til en bedre utnyttelse av landets menneskelige og materielle ressurser. En ny og bedre skattereform vil her stå sentralt. Skattesystemet må utformes slik at det fremmer vekst, produksjon og sysselsetting, sikrer fellesforbruket og bidrar til å skape en mer rettferdig fordeling. For det er dessverre slik Synnes nettopp uttrykte det, at vi har opplevd en aksellererende og skremmende utnyttning av svakheten i det bestående skattesystem.

Vi vil legge vekt på at skattesystemet skal føre til en reell utjamning av levekårene. Regjeringen tar sikte på å legge fram for Stortinget omfattende forslag til endringer allerede i forbindelse med budsjettet for 1987. Inntil et nytt skattesystem er vedtatt, må vi likevel bygge de tiltak som nå er nødvendig på det skattesystem vi har, og vi må bruke de virkemidler det gir for å oppnå den nødvendige innstramning og en mer rettferdig fordeling. Jeg har håp om at dette skal vise seg mulig, på bakgrunn av de synspunkter som er kommet til uttrykk fra de to mellompartiene i denne debatten.

Arbeid for alle er et hovedmål for Regjeringen. De innstramminger og tiltak for er nødvendig skal gjennom-

føres på en måte som ikke rammer sysselsettingen. I den situasjonen landet er i vil det bli mer krevende enn før å sikre den fulle sysselsetting.

Omleggingen i den økonomiske politikken er nødvendig for å trygge sentrale verdier i vårt velferdssamfunn. Tross de omfattende problemene vi er bragt opp i, har vi et godt utgangspunkt for å meste utfordringene. Da må det skje, slik også representanten Bondevik understreket det, innstrammingene må bidra til å styrke norsk økonomi og ha en sosial profil.

President.

Vi har tro på og tillit til at det er et flertall i Stortinget som deler vårt utgangspunkt og prinsipielle syn på den situasjon landet er i og på omfanget og innretningen av de tiltak for er nødvendig. Debatten synes å bekrefte at det skal være mulig å finne løsninger som bringer oss ut av den vanskelige situasjonen og inn i tryggere farvann igjen. Alle partier har erfart de store utfordringer som den parlamentariske situasjon stiller en overfor, som representanten Buttedahl pekte på, er det i dag ingen politiske konstellasjoner som kan gi flertall for en ny regjeringsdannelse. Innleggene fra de fire borgerlige partiene har klart bekreftet at det bare er mulig med mindretallsregjering i denne perioden.

Samtidig med en omlegging av den økonomiske politikken for å løse de akutte problemer, er det nødvendig med en politikk som styrker det konkurranseutsatte næringsliv for å skape vesentlig større inntekter i tillegg til oljen.

Det vil bli lagt stor vekt på å stimulere veksten i distriktene, slik at det skapes en bedre balanse i utviklingen mellom de ulike landsdeler. Bosettingen skal sikres gjennom en distriktspolitikk som kan bedre både arbeids-, service- og kulturtilbudene.

Regjeringen ser en sterk, effektiv og brukervennlig offentlig sektor som en hjørnestein i velferdssamfunnet. Vi vil gi den offentlige sektor viktige oppgaver og vilkår for å løse dem. Samtidig vil vi stille krav om brukervennlighet og vilje til nyorganisering og høyere produktivitet fra de ansatte. Dette kravet vil gjelde her som i alle deler av norsk arbeidsliv.

President

Det ti-året vi har bak oss har representert et gjennombrudd for kvinnene i arbeids og samfunnsliv. Arbeidet for reell likestilling har tatt viktige skritt framover, men fortsatt er mye ugjort.

For å fremme reell likestilling i familieliv og samfunnsliv, vil vi legge vekt på at samfunnets tjenestebehov bedre kan tilpasses familienes behov. Det vil øke mulighetene og friheten i vårt samfunn, samtidig som det styrker barn og unges oppvekstvilkår.

President.

Utenriksministeren har tidligere i debatten gått inn på de sentrale spørsmål i vår utenriks- og sikkerhetspolitikk. Jeg har med glede merket meg at samarbeidet i utenrikspolitikken bestod sin første prøve i behandlingen av spørsmålet om faren for ny opprusting med kjemiske våpen.

Regjeringen vil gjennom et aktivt engasjement også yte sitt bidrag til å overvinne krisen i det internasjonale samarbeidet. Det er nødvendig å finne nye åpninger i Nord-Sør-dialogen, slik at utviklingslandenes muligheter bedres. Norge vil arbeide aktivt for en slik politikk i internasjonale fora, samtidig som vår egen utviklingshjelp opprettholdes på et høyt nivå.

Verdens befolkning er stilt overfor store trusler mot vårt felles miljø. Det er felles utfordringer som krever felles tiltak. Regjeringen vil arbeide for å

styrke det internasjonale miljøarbeidet, også som en viktig del av norsk bistandspolitik.

Det er utviklingslandenes gjeldskrise som dominerer dagens problemer. Det er de økologiske problemer som vil dominere morgendagen. Hvis vi skal sikre livsgrunnlaget for kommende generasjoner, må vi skape en utvikling der de langsiktige miljøhensyn er bygget inn.

Energispørsmålene står helt sentralt i den økonomiske og sosiale utvikling, og de valg som gjøres får store konsekvenser, sosialt og miljømessig.

Fallet i oljeprisene skaper ikke bare usikkerhet i norsk økonomi, men innebærer også en stor fare for det globale miljø. Makter man ikke å gjenreise et betydelig høyere og mer stabilt prisnivå, vil arbeidet med alternative energikilder og energiøkonomisering få et betydelig tilbakeslag.

Foreldede energikilder vil få sin renessanse, med klimaforandring, luftforurensninger, sure vassdrag og ødelagt skog som alvorlige følger. Samtidig vil mange land få redusert sine utviklingsmuligheter og sin sikkerhet.

Det sterke prisfallet på olje har dimensjoner langt ut over våre egne grenser. Også på denne bakgrunnen vil Regjeringen bidra til en nødvendig prisstabilisering på oljen, dersom OPEC-landene blir enige om tiltak som kan stabilisere oljeprisene på et rimelig nivå.

President.

Også tidligere har det norske folk møtt store utfordringer på en måte som har bragt landet styrket ut av problemene. En stor grad av likhet i levekår og muligheter er en sentral verdi når vi igjen står foran en vanskelig oppgave.

Den grunnleggende tryggheten som vårt velferds-samfunn gir, er en forutsetning for enkeltmenneskets frihet og muligheter. Den økonomiske situasjonen stiller oss overfor store utfordringer. Viktige endringer i samfunnsutviklingen det siste tiåret stiller oss samtidig overfor nye muligheter.

Regjeringen vil føre en politikk som ikke skaper motsetning mellom sosiale grupper, men som legger grunnlaget for at stadig flere skal kunne ta i bruk de nye mulighetene vi ser, på en måte som styrker landet, fremmer samhørigheten mellom mennesker og utdyper friheten for den enkelte.